

EDUCAȚIA ELEVILOR SUPRADOTAȚI

*Cristina-Iuliana Rica, profesor învățământ primar,
Școala Gimnazială Nr.1, Ciorogârla, județul Ilfov, România*

THE EDUCATION OF GIFTED STUDENTS

*Cristina-Iuliana Rica, primary education teacher,
Secondary School No.1, Ciorogârla, Ilfov, Romania*

ORCID:0009-0004-4594-5515

crisinarica85@gmail.com

CZU: 373.3.04

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p109-116

Abstract. Students with high or exceptional learning potential have the ability to perform or achieve at the highest level in their given class or area of expertise. Teachers are essential in gifted education. Teachers are key agents in identifying and nurturing all types of talent. If the students are not discovered and stimulated, they can develop social-emotional difficulties, negative attitudes towards school and even drop out of classes. They are also able to develop this set of traits and apply them in any field of performance. These students need differentiated programs and/or services, in addition to those offered in a regular school, contributing to personal and social development.

Keywords: gifted students, teachers, characteristics, differentiated education, traditional classroom, differentiated classroom

Introducere

Actualmente, în literatura de specialitate se afirmă că elevii cu un potențial de învățare excepțional sunt acei elevi cu aptitudini și un potențial puternic la discipline academice precum matematică, citit/scris/limbă, științe, tehnologie, științe sociale sau subiecte creative/estetice și care își pot transforma potențialul în talent numai dacă nevoile lor sunt întâlnite într-un mediu de învățare adecvat și propice. [6, p. 14]

Elevii cu potențial de învățare ridicat sau extraordinar sunt elevi cu capacitatea de a performa sau de a realiza la cel mai înalt nivel în clasa sau domeniul de expertiză dat. [15, p. 1]

În viziunea autorului Kirsi Tirri [17.p.211], „profesorii sunt esențiali în educația pentru supradotați. Profesorii sunt agenții cheie în identificarea și cultivarea tuturor tipurilor de talente”.

Constatăm că, la nivel internațional, multe cercetări au evidențiat nevoile elevilor supradotați, dar au arătat și diferențe între sistemele educaționale sau faptul că profesorii nu oferă întotdeauna sprijinul și facilitățile necesare. [19, p. 1]. Dacă elevii supradotați nu sunt descoperiți și stimulați, aceștia pot dezvolta dificultăți socio-emoționale, atitudini negative față de școală și chiar abandonează școala. [16, p. 18]

Multe strategii la nivel de politică educațională îi pot ajuta pe profesori să identifice elevii supradotați, iar politica aplicată contează, oferind structură și îndrumări. [5, p. 345]

Din păcate, nu toate țările sau municipalitățile au politici privind elevii supradotați. Profesorii devin și mai importanți în identificarea nevoilor elevilor lor în aceste situații.

În România, cercetări în acest sens au fost realizate de către Manuela Mihaela Ciucurel, care a elaborat un ghid privind grupurile experiențiale de lucru cu elevi supradotați, vizând dezvoltarea creativității, a gândirii critice și a aptitudinilor emoționale și sociale, cu denumirea „Elevi supradotați - fericiți”. În acord cu autoarea, consider că elevii supradotați trebuie sprijiniți, iar conținutul ghidului este inovator, întrucât descrie structura și organizarea grupurilor

pentru dezvoltarea inteligenței emoționale și sociale la elevii cu abilități înalte pe categorii de vârstă, ținând cont de specificul acestor etape de dezvoltare. Activitățile din cadrul grupurilor de dezvoltare îmbină cu succes metode clasice, verificate de valorificarea și îmbunătățirea potențialului creativ, cu metode mai noi și cu altele specifice psihoterapiei experiențiale.

De asemenea, prin varietatea tehnicilor abordate, grupurile de dezvoltare a abilităților emoționale și sociale pentru elevii cu abilități înalte constituie o modalitate atractivă și utilă prin care aceștia pot să-și acceseze trăirile și să învețe alfabetul emoțiilor. [2, p. 8]

Generalități privind supradotarea

Iată câteva definiții adoptate în cadrul unor programe educaționale speciale:

„Supradotarea” reprezintă un grad superior mediei convenționale de dezvoltare a aptitudinilor generale sau specifice, care presupune experiențe de învățare diferențiate prin volum și profunzime de experiențele obișnuite furnizate de școală. [13, p. 16]

Dotarea superioară este un sistem al influențelor corelative dintre lumea interioară a copilului și mediul său înconjurător. Mediul provoacă și stimulează inteligența, creativitatea și talentele specifice. Această interacțiune între „eul” copilului dotat și stimulii exteriori generează „curajul de a-și încerca șansele” și motivația de a se implica și de a persevera. [9, p. 112]

Comportamentul aptitudinal înalt reflectă o interacțiune între trei grupe fundamentale de trăsături umane:

- aptitudini generale și specifice supramedii,
- nivele înalte de angajare în sarcina și
- nivele înalte de creativitate.

Elevii supradotați posedă și sunt capabili să dezvolte acest sumum de trăsături și să le aplice în orice domeniu de performanță. Cei care manifestă sau sunt capabili să dezvolte o interacțiune între aceste trei grupe de trăsături au nevoie de o largă varietate de ocazii și de servicii educaționale, care nu sunt oferite de obicei de programele educaționale curente. [8, p. 15]

Elevii capabili de performanță înaltă sunt cei identificați de persoane autorizate ca având realizări și/sau aptitudini potențiale în oricare din următoarele domenii, izolate sau combinate:

- capacitate intelectuală generală;
- competențe academice specifice;
- gândire creativă sau creativitate;
- competențe de leadership;
- talent pentru arte vizuale sau scenice;
- aptitudini psihomotorii.

Ei au nevoie de programe și/sau servicii diferențiate în plus față de cele oferite în cadrul unei școli obișnuite, pentru a-și putea aduce contribuția la propria perfecționare, dar și a societății. [10, p. 3]

Elevul supradotat este acel subiect cu o capacitate intelectuală superioară mediei (la nivel psihometric, peste 120-130, în funcție de testul utilizat), observându-se diferențe cognitive atât la nivel cantitativ, cât și calitativ.

Acest lucru nu înseamnă că, uneori, elevii supradotați nu au rezultate insuficiente. Datorită unei varietăți de circumstanțe, elevii talentați, pentru a fi considerați supradotați, nu pot uneori să reușească să-și ridice potențialul. În timp ce talentul necesită abilitatea de a recurge la disponibilități și de a performa la un nivel înalt, societatea recunoaște că multe circumstanțe au un impact negativ asupra performanței. În consecință, există momente în care este important să identificăm și să cultivăm acest talent, pentru a determina în ce măsură elevii talentați pot performa.

Un bun exemplu privind modul în care mediul poate avea un impact negativ adesea asupra performanței poate fi observat în rândul populațiilor defavorizate. O parte dintre elevi pot fi împiedicați în asimilarea cunoștințelor din cauza lipsei de resurse din școala lor, a fluctuației mari a profesorilor sau pentru că mediul este nesigur dintr-un motiv sau altul. Acest lucru creează condiții în care este greu chiar și pentru cei mai talentați dintre elevi să își maximizeze potențialul, iar performanța lor poate să nu sugereze că sunt cu adevărat talentați. Le revine educatorilor și personalului școlii să ofere tuturor elevilor o educație de cea mai înaltă calitate posibilă, care include identificarea elevilor deosebit de dotați și găsirea modalităților de a-i îndruma către programe care îi vor ajuta să atingă performanța.

Importanța identificării timpurii a supradotaților este primordială și constă tocmai în faptul că majoritatea explicațiilor despre diferențele dintre potențialitate și situația de supradotat se referă la factorii familiari și oportunitățile educative și profesionale precum și spre diferențele substanțiale din mediile favorabile timpurii.

Pentru identificarea elevilor supradotați trebuie să cunoaștem principalele caracteristici ale acestora.

Asociația Națională pentru Copiii Supradotați din SUA (2019) definește elevii supradotați ca fiind cei cu scoruri maxime la testele de inteligență și/sau de realizare semnificativ peste normă. Elevii pot fi identificați ca dotați într-un număr de domenii, inclusiv inteligență, matematică, engleză, știință, studii sociale, creativitate, artă și/sau leadership. [14, p. 1]

Raportul Maryland (1972) estimează că până la 5% dintre elevii din SUA sunt dotați în cel puțin un domeniu. Elevii care sunt supradotați au nevoi academice, sociale și emoționale unice. Ei privesc adesea lumea și abordează învățarea dintr-o varietate de perspective unice. [11, p. 8]

Este important să înțelegem caracteristicile elevilor supradotați, deoarece de multe ori aceste caracteristici sunt percepute eronat și chiar diagnosticate ca dizabilități de învățare. Unele dintre cele mai comune caracteristici ale copiilor supradotați includ: [18, p. 1]

- Abilități lingvistice avansate – Elevilor talentați le place adesea să vorbească mai mult cu adulții decât cu colegii lor de aceeași vârstă, datorită abilităților lingvistice avansate. Ei pot avea un vocabular mai avansat și capacitatea de a folosi un limbaj mai precis pentru a-și reprezenta gândurile. În plus, ei pot vorbi foarte repede pentru că au atât de multe gânduri, idei, încât trebuie doar să aibă prilejul să le împărtășească.
- Învățare timpurie și rapidă - Una dintre cele mai comune caracteristici ale elevilor supradotați este capacitatea lor de a învăța lucruri devreme și rapid. Mulți elevi supradotați au abilități excelente de memorare, ceea ce denotă capacitatea de a conecta cunoștințele anterioare cu informații noi, accelerând astfel dobândirea de noi concepte. Ei pot asimila informații noi, chiar și pe subiecte complexe, într-un ritm amețitor. Acest lucru îi face adesea să pară lipsiți de sarcină sau neinteresați de învățarea tradițională la clasă, care poate merge într-un ritm prea lent pentru a-i menține stimulați intelectual.
- Curiozitate intelectuală – Elevii talentați nu sunt mulțumiți pur și simplu să audă că ceva este un adevăr cunoscut, au o dorință nesățioasă de a înțelege de ce acel ceva este adevărat. Educația de înaltă calitate pentru elevii supradotați hrănește curiozitatea intelectuală, oferind oportunități autentice de descoperire și de învățare prin experiență, permițând astfel elevilor dotați să descopere ei înșiși acele adevăruri. Curiozitatea intelectuală poate fi interpretată greșit ca fiind o autoritate provocatoare, deoarece elevii chestionează constant profesorii și mentorii. Este esențial ca educatorii să continue să stimuleze curiozitatea intelectuală, deoarece odată ce este temperate ori strivită, poate fi stinsă pentru totdeauna.

- Supraexcitabilitatea - Identificată pentru prima dată de Dabroski [3,p.23], supraexcitabilitatea este un răspuns sporit la o varietate de stimuli. Supraexcitabilitatea poate fi psihomotorie (mișcare fizică), senzuală (legată de cele cinci simțuri), intelectuală, imaginațională sau emoțională. Există multe merite ale supraexcitabililor profund talentați și acestea ar trebui subliniate pentru ca elevii să învețe să aprecieze și să-și valorifice abilitățile unice.
- Perfecționism – Elevii supradotați se mențin adesea la un standard foarte înalt. În unele cazuri, ei cred că ar trebui să exceleze în tot ceea ce fac. Acest lucru poate duce la frustrare atunci când nu obțin o notă perfectă, maximă sau nu excelează în activități extracurriculare. Oferirea de oportunități semnificative de a provoca elevi supradotați fără consecințe mari pentru neatingerea perfecțiunii îi va ajuta să învețe să prețuiască învățarea autentică și să devină mai mult decât perfecționați. Aceasta este una dintre cele mai comune caracteristici ale celui excepțional dotat.
- Perseverență – Elevii supradotați sunt adesea perseverenți în căutarea cunoștințelor sau în convingerile lor. Ei pot deveni rapid absorbiți de subiecte și pot merge în niște „gropi de iepure” proverbiale în încercarea de a-și satisface curiozitatea nesățioasă.
- Simțul umorului ciudat și/sau ascuțit – Elevii supradotați au adesea un simț al umorului avansat și pot părea frustrați de colegii cărora le-ar putea găsi umorul de bază sau corporal distractiv. Elevii supradotați sunt mai predispuși să se bucure de umor zdravăn sau sarcasm, tipuri de umor care sunt mai asemănătoare adulților.
- Empatie puternică și simț al dreptății – Elevii supradotați au adesea dificultăți în procesarea nedreptăților reale sau percepute astfel și suferă profund pentru cei din jurul lor. Ei înțeleg echitatea și corectitudinea la nivel personal și adesea se luptă cu alții care nu o înțeleg. Acest lucru îi poate face să pară asociali uneori, în timp ce se străduiesc să lucreze în grupuri eterogene, în care sarcina academică poate fi pusă în mod incorect pe umerii lor sau există probleme sociale legate de lipsa de incluziune sau de agresiune/bullying. Adesea încearcă să-i susțină pe alții despre care cred că sunt lăsați deoparte și acest lucru se poate manifesta și ca o relație profundă și îngrijorătoare pentru un animal de companie sau animale în general. Ocazional, acest lucru se poate manifesta și ca așteptări mari sau chiar nerezonabile pentru ei înșiși.

După cum demonstrează multitudinea de moduri în care talentul extraordinar se prezintă la copii, elevii supradotați au nevoi educaționale diverse și unice (Maryland, 1972). Elevii supradotați sunt mai deschiși la noi experiențe de învățare decât colegii lor și adesea dezvoltă mai devreme un raționament abstract. [4, p. 17]

Deoarece supradotarea poate fi perfecționată și dezvoltată, „există o pierdere imensă atât pentru națiune, cât și pentru înșiși indivizii dotați”, dacă abilitățile și talentele lor nu sunt pe deplin dezvoltate. [7, p. 140]

O educație de înaltă calitate pentru elevii supradotați se bazează pe punctele forte ale trăsăturilor superioare ale acestora, în timp ce identifică, sprijină și stimulează elevii ca indivizi.

Identificarea unui copil supradotat este un proces dificil, care necesită efortul educatorilor și al părinților deopotrivă. În multe cazuri, părinții sunt primii care observă dacă copilul lor devansează vârsta în dezvoltarea lor. Poate copilul învață să citească sau să scrie mai repede decât copiii din jurul său sau poate doar are o capacitate excepțională de a învăța noi sarcini. Oricare ar fi cazul, părinții sunt curioși dacă copilul lor ar putea fi supradotat.

Educatorii și școlile sunt următorii care identifică supradotarea la elevi. Educatorii pot descoperi unele dintre aceleași elemente pe care le descoperă părinții, dar școlile pot folosi și teste care sunt concepute pentru a identifica copiii potențial supradotați. Ca rezultat, identificarea supradotării nu este un proces unic. În schimb, este efortul combinat al multor oameni care se

unesc pentru a aduna diferite tipuri de dovezi care indică supradotația. Iată cum are loc acest proces în detaliu.

Având în vedere că am prezentat anterior definiția supradotării, precum și principalele caracteristici comune ale elevilor supradotați, vom prezenta în continuare modurile de a identifica elevii supradotați, având ca fundament cele prezentate.

Societatea Națională pentru Supradotați și Talentați sugerează că există trei moduri în care supradotarea se manifestă:

- Talent – Elevii pot avea talentul brut de a suprap performa într-unul sau mai multe domenii. Asociația Națională pentru Copii Supradotați specifică cinci domenii în care copiii își pot demonstra talentul: domeniile intelectual, creativ, artistic, de conducere și academic.
- Performanță – Elevii ar trebui să demonstreze capacitatea de a se baza pe talentul lor brut pentru a performa la niveluri impresionante în unul sau mai multe domenii.
- Comparatie – Elevii ar trebui să-și compare performanța cu colegii lor, pentru a dezvălui dacă acea performanță este semnificativ mai bună decât a altora.

În timp ce acestea sunt trei mijloace generale prin care supradotarea poate fi relevată, există și modalități relativ concrete prin care supradotarea poate fi identificată.

Elevii supradotați demonstrează adesea mai multe semne și comportamente care sunt asociate cu supradotarea. De asemenea, sunt adesea perfecționiști, având o sensibilitate sporită în ceea ce privește așteptările de la ei. Această combinație înseamnă că deseori vor încerca să performeze la un nivel înalt și se simt ca și cum i-ar fi dezamăgit pe alții atunci când nu reușesc să îndeplinească așteptările. Drept urmare, ei pot simți că au eșuat dacă obțin ceva mai puțin decât un „calificativ superior” pentru munca lor.

Un comportament clar, care distinge copiii supradotați, este tendința de a-și învăța lecțiile și curriculumul înaintea colegilor, plasându-i adesea mult înaintea celorlalți când vine vorba de învățare. Acești elevi sunt mai agresivi în căutarea răspunsurilor și, de obicei, rezolvă problemele. Cu toate acestea, deși demonstrează trăsături comportamentale care sunt adesea diferite de semenii lor, ei învață și în multe moduri diferite, nu la fel ca alți copii. Ca atare, este important să nu etichetăm pe unii elevi ca fiind supradotați pur și simplu pentru că preferă anumite stiluri de învățare.

Deoarece performanța în comparație cu semenii lor este o modalitate importantă de a evalua dacă un elev este supradotat sau nu, nu ar trebui să fie surprinzător faptul că supradotarea este parțial determinată prin testare. Testele de verificare generează adesea acele date prin care talentul este recunoscut pentru prima dată. Aceste teste pot fi specifice disciplinelor, cum ar fi matematica sau știința. Cu toate acestea, testele standardizate, cum ar fi SAT, pot ajuta, de asemenea, profesorii să identifice talentul.

Cu toate acestea, pe lângă testele de verificare, există și teste de abilități pe care elevii le pot susține și care pot dezvălui talentul. Aceste teste includ teste de IQ, testul Stanford Binet și testul Wescher Intelligence Scale for Children. Acestea sunt doar câteva dintre testele pe care le pot susține elevii. Există chiar și teste nonverbale care pot fi folosite ori de câte ori un elev este supradotat, dar nu este abil lingvistic. De exemplu, elevii din diferite culturi pot fi incredibil de talentați, dar nu au abilități în limba engleză care să-i ajute să își perfecționeze întregul potențial la teste standard, puternic verbale. În aceste cazuri, testele nonverbale sunt de preferat.

Forma foarte specifică de identificare a talentului AT este cunoscută sub numele de identificare dublă a excepționalității. Această formă de identificare este utilizată ori de câte ori talentul este prezent la un copil care are un handicap. Copiii cu dizabilități de învățare,

cum ar fi dislexia, pot fi totuși excepțional de inteligenți. Identificarea dublă excepțională cere profesorilor și psihologilor școlii să identifice acest talent printre cei cu dizabilități. Elevii care au un handicap și, de asemenea, sunt talentați demonstrează adesea abilități extreme într-un domeniu, în timp ce rămân în urmă într-un alt domeniu.

De exemplu, un elev poate demonstra abilități avansate de raționament logic, dar se chinuiesc cu scrisul. Acest lucru poate indica o inteligență extremă, dar și prezența unui handicap de învățare. Părinții și educatorii ar trebui să fie atenți la elevii care demonstrează astfel de comportamente, deoarece indică faptul că aceștia ar putea fi capabili să-și valorifice potențialul extraordinar pe care îl au, după ce au primit sprijinul necesar pentru a-i ajuta să-și depășească dizabilitatea.

Școlile au adesea programe de screening care sunt folosite pentru a identifica elevii supradotați. Aceste programe folosesc o metodă de testare de grup pentru a compara performanța dintre elevi și pentru a identifica elevii care sunt deosebit de performanți. De obicei, testarea pentru supradotare nu poate fi făcută prea devreme. Experții sunt de acord, în cea mai mare parte, că testarea înainte de vârsta de șase ani este prea devreme pentru a identifica cu adevărat talentul. Chiar și atunci când elevii mai mici sunt testați, sunt utilizate măsurători alternative pentru a evalua dacă copilul este cu adevărat dotat. Ca atare, nu există un test universal care să fie folosit în toate cazurile pentru a evalua dacă un student este dotat sau nu.

Când se efectuează teste, rezultatele sunt interpretate în funcție de diferite valori ale criteriilor. Scorul brut al elevului este luat în considerare și apoi sunt clasificați pe categorii procentuale, ceea ce înseamnă în esență că performanța lor este comparată cu performanța altora la nivelul lor de clasă. Aceste teste se bazează pe performanța recentă din întreaga țară, nu pe date de acum zeci de ani, pentru a se asigura că performanța elevului este impresionantă conform standardelor actuale.

Cu toate acestea, datele demografice locale sunt, în aceeași măsură, importante atunci când se identifică supradotarea, deoarece unele populații pot avea performanțe în general slabe în comparație cu statisticile la nivel național. Chiar și în cadrul acelei populații cu performanțe slabe, anumiți elevi pot ieși în evidență, deoarece performanța lor este impresionantă în comparație cu colegii lor locali.

Având în vedere cât de ușor este pentru elevii supradotați să devină ratați precum și numeroasele tipuri de evaluări care îi pot evalua ca fiind supradotați, nu ar trebui să fie surprinzător faptul că poate fi greu să recunoaștem un copil supradotat doar din interacțiunile zilnice. Atât profesorii, cât și părinții nu reușesc să identifice copiii supradotați tot timpul. Dificultatea de a evalua dacă un elev este dotat devine și ea complicată de faptul că copiii pot fi dotați în atât de multe domenii diferite. În ciuda acestei constatări, există câteva lucruri demne de reținut, care pot ajuta la identificarea unui copil potențial dotat. Scriind pentru *Psychology Today*, dr. David Palmer a remarcat că există câteva trăsături pe care atât profesorii, cât și părinții vor dori să le urmărească la copii. Mulți elevi supradotați și-au dezvoltat abilitățile lingvistice mai devreme decât colegii lor, pe care părinții le pot identifica. Odată ce acești copii ajung la grădiniță, vocabularul lor poate fi deja foarte dezvoltat, pot vorbi în propoziții mai complexe și pot fi capabili să citească materiale mai avansate decât colegii lor. Educatorii de alertă pot observa aceste abilități lingvistice avansate și pot recomanda acești copii spre programele pentru dotați și talentați.

Un alt mod care sugerează că un elev poate fi talentat este că învață rapid în comparație cu cei de aceeași vârstă sau din aceeași clasă. Elevii supradotați pot fi niște cursanți naturali, care învață rapid. Ei sunt adesea dispuși să pună întrebări care îi ajută să exploreze un subiect mai în profunzime și să arate mai multe perspective asupra unui subiect. Elevii supradotați

demonstrează adesea abilități motorii avansate mai devreme și arată capacitatea de a asambla structuri și de a le pune cap la cap înaintea copiilor de vârstă comparabilă.

În cele din urmă, atât părinții, cât și profesorii ar trebui să își îndrepte atenția spre copii care au mai multă energie decât colegii lor, pun în mod constant întrebări, explorează subiecte noi și vorbesc despre lucruri deosebite. Ei pot reuși să adune informații mai rapid, motiv pentru care vorbesc mai repede. Acești copii vor reuni informații conexe, vor deveni curioși și vor întreba despre acele subiecte. Deoarece acești copii înțeleg mai ușor temele în discuție, ei vor prelua adesea conducerea atunci când sunt printre alți copii și chiar își vor ajuta colegii să-și îndeplinească sarcinile mai repede. [1, p. 1]

Concluzii

În mod sigur, identificarea supradotării nu este un proces simplu. Elevii pot avea caracteristicile în mare măsură de a fi calificați ca supradotați, însă, din cauza diverselor circumstanțe, este posibil să nu demonstreze acel talent pe parcursul școlarizării lor. Lipsa resurselor sau chiar existența dizabilităților pot conduce la performanțe slabe și doar testele semnificative pot dezvălui că aceștia au potențialul de a-și depăși cu mult colegii. Depinde de părinți și de educatori să se reunească într-un efort combinat de a folosi observațiile și rezultatele testelor pentru a identifica copiii supradotați înainte ca potențialul lor să fie nedescoperit și neexploatat.

În cazul elevilor supradotați, profesorii trebuie să diferențieze în principal temele și materialele și, în plus, să încurajeze învățarea independentă. Descoperirile cercetărilor și experimentelor didactice evidențiază faptul că nevoile elevilor supradotați sunt îndeplinite prin activitatea conjugată a profesorilor. Aceștia au nevoie de mai multă educație pentru a îndruma cât mai eficient elevii supradotați și pentru a diferenția predarea pe mai multe niveluri.

Acești elevi necesită programe și/sau servicii educative superioare celor care se găsesc, de regulă, în programa școlară, în vederea realizării contribuției lor față de sine și față de societate. Este posibil ca acești elevi capabili de realizări înalte să nu-și fi demonstrat încă potențialul printr-un randament înalt, de aceea este foarte importantă identificarea lor de către persoane calificate profesional. Este absolut necesar să fie luat în considerare conceptul de supradotare în toate formele sale de manifestare, pentru dezvoltarea unui sistem potrivit de servicii, pentru cea mai bună educare a elevilor cu potențial variat și multiplu. O alternativă pentru orientarea spre succes este definirea supradotării ca fiind o dezvoltare avansată în orice domeniu.

BIBLIOGRAFIE

1. BECTON Loveless, Guide on Identifying Gifted Children, disponibil la Identifying Gifted Children: The Definitive Guide (educationcorner.com)
2. CIUCUREL, M. M., „Elevi supradotați - fericiți”, Ghidul privind grupurile experiențiale de lucru cu de elevi supradotați pentru dezvoltarea creativității, gândirii critice și a aptitudinilor emoționale și sociale <http://colegiulbratianu.ro/wp-content/themes/wpresidence-child/documente/proiecte/GhidRo.pdf>
3. DABROSKI, K., Psychoneurosis is Not an Illness: Neuroses and Psychoneuroses from the Perspective of Positive Disintegration, Gryf Publications, 1972, SUA
4. GALLAGHER, S. A. (2009). Designed to fit: Educational implications of gifted adolescents' cognitive development. In F. Dixon (Ed.).
5. HODGES, J., MUN, R. U., JONES ROBERSON, J., & FLEMISTER, C. “Tedd.” (2021). Educator perceptions following changes in gifted education policy: Implications for serving gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 65(4), 338 -353. <https://doi.org/10.1177/00169862211023796> [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

6. IDSOE, E. C. (2014). *Elever med akademisk talent i skolen*. Cappelen Damm AS. [Google Scholar] pag. 14
7. JOLLY, J. L., & ROBINS, J. H. (2016). After the Marland Report. *Journal for the Education of the Gifted*, 39(2), 132-150, pag. 140
8. JOSEPH S. Renzulli, A practical system for identifying gifted and talented students, September 2018 DOI:10.4324/9780429469008-2 In book: *Young Gifted Children* (pp.9-18)
9. LANDAU, E., *The Courage to be Gifted*, Hawker Brownlow Education, 1991
10. Maryland Report, US Congress Education Committee Education of Gifted and Talented, <https://www.valdosta.edu/colleges/education/human-services/document%20/marland-report.pdf>
11. Maryland, S. P. (1972). *Education of the gifted and talented: Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of*
12. DIACONU A. Aprudu D. Suport Curs B, Instruirea diferențiată a elevilor
13. Ministry of Education's, *Special Education in Ontario, Policy and Resource Guide, 2017*, disponibil la: <https://files.ontario.ca/edu-special-education-policy-resource-guide-en-2022-05-30.pdf>
14. National Association for Gifted Children. (2019). *What is Giftedness?* | National Association for Gifted Children (nagc.org)
15. NOU 2016:14. (2016). *Mer å hente. Bedre læring for elever med stort læringspotensial*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-14/id2511246/> [Google Scholar]
16. SUBOTNIK, R. F., OLSZEWSKI-KUBILIUS, P., & WORRELL, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science in the Public Interest*, 12(1), 3–
17. TIRRI, K. (2017). Teacher education is the key to changing the identification and teaching of the gifted. *Roeper Review*, 39(3), 210 – 212. <https://doi.org/10.1080/02783193.2017.1318996> [Taylor & Francis Online], [Web of Science ®], [Google Scholar]
18. USC Rossier. (2014, March 21). *How to identify a gifted student*
19. WALSH, R. L., & JOLLY, J. L. (2018). Gifted education in the Australian context. *Gifted Child Today*, 41(2), 81–88. <https://doi.org/10.1177/1076217517750702> [Crossref], [Google Scholar]
20. YOLANDA B., Copiii supradotați, Iași, Editura Polirom, 2003, ISBN 973-683-661-4